

تجربه ی زیسته ی معلم دانش آموز لکنتی (شرایط کلاسی ایجاد، شدت یا بهبود لکنت دانش آموز): پژوهش روایی

فرشیده اعرابی

آموزگار پایه دوم ابتدایی آموزشگاه غیرانتفاعی نیایش شهرستان مهدی شهر استان سمنان (کارشناسی ارشد علوم تربیتی دانشگاه علامه
طباطبایی) c1a.aarabi@gmail.com

چکیده

در این پژوهش سعی بر آن است که با تجربه ی زیسته ی معلم با دانش آموز لکنتی در کلاس درس، نکات مختلفی در مورد دانش آموز لکنتی مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد. این تحقیق، تحقیقی روایی است که به انگاره ی تحقیقات کیفی و تفسیرگرانه تعلق دارد. منبع داده های این تحقیق، خاطرات معلم از کلاس است. داستان او مانند داستان های همه ی معلمان اشاره به تجربیاتی دارد که در آموزش و معلمي کسب می شود. در این تحقیق ابتدا متن به صورت کامل خوانده شده و مفاهیم اصلی کد گذاری شده اند. سپس کدها در مقوله های مختلف با توجه به اشتراک معنا قرار داده شده اند آنگاه با توجه به شباهت مقوله ها، تم های اصلی انتخاب شده اند و در مرحله ی آخر پس از مرور تم ها، چارچوب نظری برای تفسیر آن ها ارائه شده است. نتایج این تحقیق نشان می دهد کودک مبتلا به لکنت به دلیل فشارهایی که از سوی همکلاسی ها، معلمان و محیط آموزشی احساس می کند از مشکل گفتاری خود آگاه و آن را به عنوان مشکلی جدی می پذیرد. در این مرحله کودک تصور می کند که با فشار آوردن به خود و تغییر حالات چهره می تواند مانع از ناروانی کلام شود. در حالی که چنین حالاتی پس از مدتی به صورت رفتارهای غیر ارادی در او تثبیت می شوند. تغییر نگرش فرد لکنتی نسبت به گفتار و برقراری ارتباط از طریق ایجاد تغییر در محیط ارتباطی و شنوندگان، به ویژه معلم، والدین و شنوندگان دائمی کودک امکان پذیر می گردد. اطرافیان آنها باید کمک کنند تا واکنش های منفی نسبت به لکنت را کاهش داده، تحمل و پذیرش گفتار آنان را افزایش دهند. زمانی که کودکان بتوانند بین افزایش روانی گفتار و نگرش های ارتباطی سالم، تعادل به وجود آورند، بهترین فرصت را خواهند یافت تا ارتباط گران موفق شوند و آزادانه و با اعتماد به نفس در هر موقعیت و شرایطی صحبت کنند.

کلیدواژه ها: تجربه ی زیسته، دانش آموز لکنتی، تغییر نگرش فرد لکنتی

1- مقدمه

بسیاری از معلمان مدرسه های ابتدایی و راهنمایی در دوران خدمت خود با دانش آموزانی که لکنت زبان داشته اند روبرو شده اند. این دانش آموزان دچار نوعی ناروانی در گفتار هستند که به صورت تکرار صداها، کشش صداها، قطع روانی کلام، تکرار حروف و کلمات، مکث بین واژه ها، ناموزونی در تکلم و جایگزین کردن واژه ها به منظور جلوگیری از کشش صداها بروز می کند. این کودکان و نوجوانان می دانند چه می خواهند بگویند چه بسا بارها و بارها جملاتشان را در تنهایی تکرار و تمرین کرده اند ولی متأسفانه زمانی که در شرایط دیگری مثلاً در جمع قرار می گیرند نمی توانند آنها را بازگو کنند و دچار لکنت و ناروانی در گفتار می شوند. در بیشتر موارد لکنت ها و ناروانی های گفتاری با اضطراب، فشارهای عصبی، تیک های جسمانی تغییر حالات چهره و حتی گریه کودک همراهند و او را ناتوان از ایجاد ارتباط و بیان نظراتش می کند. این امر در حالی اتفاق می افتد که آنان از هوش و عملکرد تحصیلی خوب و بالایی برخوردارند. آموزگاران و معلمان دلسوز و آگاه می توانند کمک های زیادی به این دانش آموزان بکنند. این روایت خاطرات من از تدریس در پایه ی دوم است. از بین مقوله ها آنچه که بیشتر نظرم را نسبت به خود جلب کرده است لکنت یک دانش آموز و شرایطی که باعث ایجاد یا شدت یا بهبود آن شده است. در این نوشته شما با برخی از یافته های پژوهشی روایی که مبتنی بر تجربه های زیسته ی معلم در پایه ی دوم است، آشنا می شوید. بر این اساس می توان از این تجارب جهت حل مسائل و مشکلات دانش آموز و والدین و معلمان بهره برد.

2- وضعیت دانش آموز (سوگند)

از بچه ها خواستم که کتاب قرآن را روی میز بگذارند تا درس جدید بدهم بچه ها کتاب را باز کردند و شروع کردم به درس دادن، ابتدا یک آیه را بخش به بخش می خواندم و بچه ها تکرار می کردند و بعد آیه را کامل می خواندم و بچه ها با هم می خواندند. بعد از هر کدام از دانش آموزان خواستم که آیه را کامل با صدای بلند بخوانند و هر کدام خواندند تا نوبت به سوگند رسید، او شروع کرد به خواندن، هول میشد، یک کلمه میخواند، یک نگاه به بچه ها می کرد دوباره کلمه ی بعد را می خواند، البته در خواندن مشکل داشت و دچار لکنت بود یعنی کلمه را صحیح تلفظ نمی کرد، یا برخی آواها

را تکرار می کرد، یا دچار وقفه میشد و دوباره ادامه می داد، در این هنگام اکثر بچه ها سعی می کردند که کلمه ناصحیح او را درست کنند و درست بخوانند.

گریک و همکاران (۲۰۰۹) اذعان می دارد لکننت نوعی اختلال درروانی گفتار محسوب می شود که از طریق وقفه های غیرارادی در جریان گفتار پیوسته مشخص می گردد (نقل در شفیع و دیگران، ۱۳۹۳). به دلیل آنکه لکننت امری غیرارادی است و از لحاظ ارتباطی و اجتماعی نیز فرد را درگیر می کند، تاثیرات منفی زیادی روی بهداشت روانی، عاطفی و ذهنی فرد دارد. تحقیقات اخیر نشان میدهند لکننت با سطح بالای اضطراب اجتماعی همبستگی دارد. (نقل در شفیع و دیگران، ۱۳۹۳) درنگ و سکوت های معمول، جریان موزون تکلم را درهم می ریزد (نقل از محمدی فرود، ۱۳۷۵).

زنگ تفریح شد، کمی بایچه ها حرف زدیم و آنها میخندیدند. همه بچه ها خوراکی های خود را برداشتند و به حیاط مدرسه رفتند خوراکیهای شان را خوردند و کمی بازی کردند و به کلاس آمدند من هم در کلاس، دفتر مشق بچه ها را صحیح می کردم. به دفتر سوگند رسیدم که دیدم در نشانه ک و گ مشکل دارد کلمه گفت را کفت نوشته بود. زنگ خورد دانش آموزان به کلاس آمدند، این زنگ املا داشتند، ابتدا یک حدیث پای تخته نوشتم و بچه ها در دفتر خود نوشتند و بعد شروع کردم به املا گفتن. یک عبارت می گفتم بعضی از بچه ها تکرار می کردند و سوگند هم میگفت خانم صبر کن و یک کلمه را چند بار برای خود صداکشی می کرد که ببیند درست نوشته است یا نه. وبعد می نوشت، یک کلمه را پاک می کرد دوباره صدا می کشید و مینوشت، من هم صبر می کردم و املا را کلمه به کلمه می گفتم و عبارت بعدی را هم کلمه به کلمه می گفتم چون سوگند نمی توانست یک عبارت را کامل بشنود و بنویسد برای همین گفتن املا طولانی شد.

درس جدید فارسی را دادم، ابتدا من روخوانی کردم بعد از دانش آموزان خواستم که روخوانی کنند و سوگند خوب نمی توانست بخواند و درادای درست کلمه با مشکل مواجه می شد و بعضی حروف را تکرار میکرد و در بعضی جاها توقف می کرد و دوباره کلمه را میخواند. زنگ تفریح خورد دانش آموزان به حیاط مدرسه رفتند.

فریزر (۱۳۷۱) در کتاب خود درمانی در لکننت زبان معتقد است که لکننت زبان پدیده ای روانی - حرکتی است. لکن ها به طور غیرطبیعی حروف و کلماتی را تکرار می کنند و به عبارت دیگر، فاقد روانی و سلاست در گفتار هستند یا اینکه اختلال گفتاری در آنها مربوط به وقفه های عضلانی است که هنگام تلفظ حروف و هجاها به وجود می آیند و مانع از شروع یا ادامه ی سخن می شوند. بر اساس زمان وقفه ها و فراوانی و توالی آنها و شدت و کثرت تکرار و میزان قوت و فشار و تشنج مربوط به تلفظ حروف و کلمات، می توان و نوع خاص لکننت را مشخص کرد که البته برخی افراد به ویژه در نوجوانی، هر دو نوع را از خود نشان می دهند که عبارتند از:

۱- کلونیک یا حالت تکراری غیرارادی در بیان کلمه ؛ مانند: م م م مادر. یا تکرار تشنج آمیز یک هجا قبل از اینکه جمله ادا شود یا ادامه یابد؛ مانند: به بره گرگ را خورد.

۲- تونیک یا توقف تحمیلی در تلفظ کلمه : در این حالت که در کنش عضلات دستگاه گویایی چند ثانیه ای توقف و سکون به وجود می آید، فرد مبتلا به این نوع لکننت، دچار گیر و وقفه در تلفظ و ادای کلمه می شود. شخص برای ادای کلمه شیدا به خود فشار می آورد و پس از لحظاتی ناگهان و با تشنج کلمه را ادا می کند. اسپاسم های تونیک و کلونیک غیرارادی مسبب اصلی اختلال در گفتار هستند و گیرهای دارای فشار و تونیک در بیشتر مواقع به عنوان اختلالات ثانوی اتفاق می افتند. (نقل در قنصولی و دیگران، ۱۳۹۲)

این زنگ هدیه آسمان داشتند، هدیه درس قبل را پرسیدم همه جواب دادند، وقتی یک سوال کلی پرسیدم همه بچه ها می گفتند: من، من، جواب بدهم، سوگند هم گفت: من جواب بدهم، از سوگند خواستم که جواب بدهد، موقع جواب دادن خیلی خوشحال بود و هول می شد و در تلفظ کلمات دچار مشکل می شد بعد از پرسش، درس جدید دادم، زنگ خورد همه ی بچه ها کیف خود را برداشتند و به خانه رفتند.

(گرایک، هانکوک، ترن، ۲۰۰۳) به دلیل اینکه شدت لکننت با عواطفی همچون خجالت، ناامیدی و هراس از ارزیابی اجتماعی منفی مرتبط است، میزان اضطراب افراد دارای لکننت از افراد عادی در موقعیت های اجتماعی بیشتر است. (نقل در میبیدی و دیگران، ۱۳۹۵)

(براون و همکاران ۱۹۹۷) موقعیت گفتاری در بسامد و شدت لکننت تاثیر دارد. شرایط حاکم بر موقعیت های گفتاری برای افراد مختلف متفاوتند و برای شخص یکسان نیز در زمانهای مختلف تفاوت دارند در موقعیت های زیر بسامد و یا شدت لکننت افزایش می یابد:

۱- در شرایط تنش زا، هنگامی که میزان فشار ارتباطی تحت تاثیر واکنش شنونده، مدت زمان برقراری ارتباط، تعداد افراد شنونده و دیگر متغیرها افزایش می یابد.

۲- شرایطی که در آن انتظار می رود فرد لکننتی به طور طولانی صحبت کند؛ مانند موقعیت های اجتماعی، مصاحبه و بحث گروهی.

۳- هنگام حضور عواملی که لکننت را پیش بینی میکنند؛ مانند آوا های خاص، برخورد با افرادی که نسبت به آنها احساس راحتی کمتری وجود دارد و... (نقل در جهانگیر و جعفری، ۱۳۸۷)

(هاول، اویونگ و ساکین، ۲۰۰۰)، این مساله به احتمال قوی در گفتار خودانگیزخته بیشتر از خواندن، جلوه می کند. چون بخشی از برنامه ریزی به طور

۳- وضعیت مادر دانش آموز (سوگند)

مادر سوگند به مدرسه آمد تا با من صحبت کند. به من گفت سوگند مشکل لکنت زبان دارد و دارو مصرف میکند و از من خواست که در کلاس بیشتر مراقب او باشم و هوای او را بیشتر داشته باشم تا استرس نگیرد و دچار لکنت نشود. البته دیدم که مادرش هم مثل سوگند در تلفظ بعضی از کلمات دچار مشکل می شد و استرس داشت و او هم لکنت داشت.

دادستان (۱۳۷۹) در کتاب اختلال های زبان، روشهای تشخیص و بازپروری معتقد است که وجود یک اختلال آواشناختی یا یکی از اشکال تحولی اختلال گفتار (دامنه ی بیانی) یا وجود چنین اختلالاتی در سوابق خانوادگی فرد، احتمال بروز لکنت زبان را افزایش می دهد. معمولاً در خانواده هایی که یک یا چند عضو دچار لکنت دارند احتمال وقوع مجدد آن بیشتر است. (ناعمی، ۱۳۷۷)

۴- واکنش دانش آموزان به سوگند

این زنگ ریاضی داشتند از دانش آموزان خواستم که تمرین ریاضی را پای تخته حل کنیم، هر کدام از آنها پای تخته آمدند و تمرین مربوط را توضیح می دادند و حل می کردند سوگند هم آمد و توضیح می داد و حل می کرد در توضیح دادن نمی توانست همه ی کلمات را خوب بیان کنند و دانش آموز دیگر به هم نگاه می کردند و آرام می خندیدند. بعد از تمرین ریاضی زنگ تفریح خورد بچه ها به حیاط رفتند.

تمسخر می تواند بر عملکرد و احساس عزت نفس کودکان مدرسه ای تاثیر بگذارد و منجر به افسردگی و احساس درماندگی و تنهایی شود همچنین تمسخر می تواند باعث تشدید رفتار لکنت شود (مورفی، ۲۰۰۲؛ نقل از یادگاری، ۱۳۸۲). لمعه شدن در مدرسه ممکن است اثرات درازمدت اجتماعی، عاطفی و روانی برای دانش آموز داشته باشد. نتایج تحقیقات نشان می دهد که اکثر کودکان لکنتی مسخره شدن را در مدرسه تجربه می کنند که باعث بروز مشکلاتی در دوست یابی و روابط اجتماعی آنان میشود متأسفانه حدود نیمی از معلمان و والدین از وجود چنین تمسخری آگاه نیستند (هاج واسمیت، ۱۹۹۹؛ نقل از یادگاری، ۱۳۸۲)

بعد زنگ کلاس خورد، به کلاس رفتیم، این زنگ فارسی داشتند و من از بچه ها خواستم که شعری را که در کتاب بود و باید حفظ می کردند را از حفظ بخوانند، همه خواندند، البته بعضی از بچه ها کامل بلد نبودند، سوگند کلمات را خوب بیان نمی کرد و دانش آموزان دیگر به او نگاه می کردند و صحیح کلمه را می گفتند که سوگند تکرار کند، با تکرار بچه ها، سوگند بیشتر هول می شد.

کودکان الکن در حضور جمع دچار هیجان می شوند و بر شدت لکنت آنان افزوده می گردد. این عده در مواجهه با افراد برجسته و سرشناس دچار هیجان بیشتری می شوند و تکلم برای آنان مشکلتر می گردد؛ از این رو، معلمان نباید از کودک الکن در موقعیت های هیجان انگیز و اضطراب آور و در حضور جمع درس بپرسند، مگر آنکه مطمئن شوند که الکن پاسخ صحیح سوال را به خوبی می داند. (شفیع آبادی، ۱۳۸۸)

نتایج مطالعه شفیع و دیگران (۱۳۹۳) نشان می دهد که انتظارات اجتماعی با توجه افراطی به نقص ضایعه، تقاضا برای لکنت نکردن از فرد را افزایش میدهد. در این شرایط، تلاش فرد برای لکنت نکردن، به دلیل ماهیت غیر ارادی لکنت، عمدتاً ناکام مانده و موجب ایجاد و تشدید درماندگی آموخته شده به واسطه ی افکار خود عیب جو در فرد می گردد. لکنت با ایجاد اضطراب در فرد توانایی شرکت در موقعیت های اجتماعی را کاهش داده و حتی استفاده از موقعیت های شغلی و تحصیلی را نیز تحت تاثیر قرار می دهد. در نهایت محرک های استرس زای محیطی نیز می توانند این وضعیت دشوار را دشوارتر کنند.

۵- واکنش معلم به دیگر دانش آموزان

زنگ اول قرآن داشتند از یکی از بچه ها خواستم که درس قبل را با صدای بلند بخواند، نوبت به سوگند رسید نمی توانست کلمات را خوب ادا کند، بعضی از بچه ها آرام می خندیدند و صحیح کلمات را بیان می کردند از همه خواستم که ساکت باشند و فقط سوگند بخواند. موقع خندیدن آنها، با نگاه آنها را متوجه کارشان می کردم که ادامه ندهند و ساکت باشند. زنگ تفریح خورد بچه ها بی که می خندیدند را صدا کردم، جدا با آنها صحبت کردند که وقتی سوگند کلمه را اشتباه بیان میکند، نخندند و یا به او نگاه نکنند.

هرن، پاکمن، اونسو و کواین (۲۰۰۸) به این نتیجه رسیدند که فقدان آگاهی معلمان، والدین و همسالان در مورد لکنت، در به وجود آوردن هیجانات منفی و عدم تنظیم هیجانات افراد دارای لکنت موثر است. (نقل در نریمانی و همکاران، ۱۳۸۸)

کولومپاس و راس (۲۰۰۴) بر این باورند که کودکان دارای لکنت در مقایسه با همسالان بدون لکنت خود واکنش های هیجانی شدیدتر؛ تنظیم هیجانی، تنظیم توجه و توانایی های ضعیف تری دارند و لکنت، کیفیت زندگی، باورها، هیجانات و تحصیلات این افراد را به طور منفی، متاثر می کند. (نقل در نریمانی و همکاران، ۱۳۸۸)

۶- رابطه ی معلم با مادر دانش آموز (سوگند)

از مادر سوگند خواستم که به مدرسه بیاید، از او خواستم که او را در منزل سرزنش نکند و عدم لکنت را مرتب به او تذکر ندهد. از او خواستم که در منزل از سوگند بخواهد که در خواندن متن درس ها به خصوص فارسی و قرآن بیشتر تلاش کند و تمرین و تکرار شود. والدینی که دائما کودک خود را سرزنش می کنند و او را تنها به خاطر لکنتش تحقیر می کنند زمینه ی اضطراب، ترس، کاهش اعتماد به نفس را در کودک فراهم می نمایند. تحقیر کودک با دادن دستورات اجباری برای جلوگیری از لکنت به کودک نه تنها کمکی به او نمی کند بلکه او را به فردی با احساس تنهایی و رانده شده از همه جا مبدل می نماید. پذیرفتن کودک با هر مشکل و توانایی حداقل از سوی خانواده این احساس را در کودک به وجود می آورد که اگر هیچ کس او را قبول نکند، پدر و مادرش او را به راحتی می پذیرند و تکیه گاه مطمئنی برای ادامه ی زندگی او خواهد بود. (شفیعی و مهرعلیان، ۱۳۸۳)

دایالو و همکاران (۲۰۰۲) در یک تحقیق به این نتیجه رسیدند که رابطه ی معناداری بین بسامد واژه و بسامد لکنت وجود دارد، یعنی هر چه واژه بیشتر تکرار شود، لکنت در آن کمتر می شود (نقل در جهانگیر و جعفری، ۱۳۸۷)

۷- نحوه ی رفتار و کار معلم با سوگند

زنگ اول قرآن داشتند از یکی از بچه ها خواستم که درس قبل را با صدای بلند بخواند، نوبت به سوگند رسید نمی توانست کلمات را خوب ادا کند، بعضی از بچه ها آرام می خندیدند و صحیح کلمات را بیان می کردند از همه خواستم که ساکت باشند و فقط سوگند بخواند. موقع خندیدن، با نگاه آنها را متوجه کارشان می کردم که ادامه ندهند و ساکت باشند. سوگند کلمات را می خواند و من او را تشویق می کردم به نشانه ی تایید سر تکان می دادم و "اوهوم" یا "بله" می گفتم و آفرین می گفتم و صحیح کلمه را بیان می کردم او هم تکرار می کرد و سریعتر از آن رد می شدیم. زنگ بعد املا داشتند از همه خواستم که ساکت باشند و کلمات را تکرار نکنند، تا همه خوب بشنوند، متن املا را آرامتر می گفتم و بعد که مطمئن شدم سوگند کلمه را نوشته است دوباره عبارت بعدی را می گفتم. املا را که صحیح کردم دیدم که تعداد کلمات غلط کمتر شده است. زنگ بعد فارسی داشتند از بچه ها خواستم که درس قبل را یکی یکی بخوانند، نوبت به سوگند رسید چون در منزل تمرین کرده بود، کمتر استرس داشت و بهتر می خواند و اگر کلمه ای را اشتباه تلفظ می کرد صحیح می کردم و سریع تر از آن رد میشدم. روزهای بعد هنگام گفتن املا یک عبارت را کامل می گفتم و همه می نوشتند و دیگر سوگند به من نمی گفت خانم صبر کن. املا را که صحیح می کردم از دفعات قبل خیلی بهتر بود.

گاهی موثرترین کاری که می توانید انجام دهید تقویت احساس او در مورد خویش به عنوان فردی طبیعی است. در بعضی از بچه ها ناروانی در گفتار با افزایش اعتماد به نفس به طور قابل ملاحظه ای کاهش می یابد. در ایجاد این احساس، والدین، مربیان و اطرافیان باید کمک کنند. برای کسب موفقیت ها باید مهارت ها و موقعیت های تازه ای فراهم شود. با مهم نشان دادن توانایی های کودک و بی اهمیت دانستن ناتوانایی هایش، ناروانی گفتار تقلیل می یابد (عظیمی راد، ۱۳۷۱).

نتایج حاصل از پژوهش کرایگ، بلومگارت و ترن (۲۰۱۱) در زمینه ی شناسایی عواملی که افراد را از شدید شدن لکنت مزمن محافظت می کند، نشان داد که از بین عوامل، بالاتر بودن سطح سلامتی، حمایت اجتماعی، اعتبار و کارکرد اجتماعی، محدودیت های فیزیکی کمتر و داشتن اعتماد به نفس بیشتر، عاملی که نسبت به بقیه عوامل، بیشتر در پیشگیری از شدید شدن لکنت مزمن نقش داشتند، عبارت بود از: داشتن اعتماد به نفس، حمایت اجتماعی و عملکرد اجتماعی سالم. (نقل در امامی میبیدی و دیگران، ۱۳۹۵)

۸- بهبود شرایط دانش آموز (سوگند)

زنگ بعد املا داشتند از همه خواستم که ساکت باشند و کلمات را تکرار نکنند، تا همه خوب بشنوند، متن املا را آرامتر می گفتم و بعد که مطمئن شدم سوگند کلمه را نوشته است دوباره عبارت بعدی را می گفتم. املا را که صحیح کردم دیدم که تعداد کلمات غلط کمتر شده است. زنگ بعد فارسی داشتند از بچه ها خواستم که درس قبل را یکی یکی بخوانند، نوبت به سوگند رسید چون در منزل تمرین کرده بود استرس کمتر داشت و بهتر می خواند و اگر کلمه ای را اشتباه تلفظ می کرد صحیح می کردم و سریع تر از آن رد میشدم. روزهای بعد هنگام گفتن املا یک عبارت را کامل می گفتم و همه می نوشتند و دیگر سوگند به من نمی گفت خانم صبر کن. املا را که صحیح می کردم از دفعات قبل خیلی بهتر بود در زنگ فارسی برای روخوانی درس جدید ابتدا دانش آموزان دیگر می خواندند و در آخر از سوگند خواستم که او هم روخوانی کند که در اثر تکرار درس جدید توسط دانش آموزان دیگر، سوگند بهتر می توانست بخواند. دانش آموزان دیگر به او نگاه نمی کردند و نمی خندیدند من هم سریعتر از آن رد می شدم و به او آفرین می گفتم و درس هایی را که در منزل تمرین کرده بود، بدون اشتباه می خواند و بر آن تسلط کامل داشت. در هنگام پرسیدن در زنگ علوم بهتر جواب می داد و بیان خوبی داشت. در زنگ ریاضی وقتی پای تخته می آمد در هنگام توضیح دادن کمتر دچار لکنت می

شد. پلکسیکومومنینگ (۲۰۰۵) بهبودی از لکنت را به چند مورد وابسته می دانند که عبارتند از: حمایت اطرافیان، درمان موفقیت آمیز، خود درمانی و تغییر رفتار، تغییر شناختی، تنظیم هیجانات و داشتن سطح بالایی از انگیزه برای بهبودی. (نقل از نریمانی وهمکاران، ۱۳۸۸)

۹- نتیجه گیری

در این مقاله سعی ما توصیف و تحلیل شرایط کلاس درس پایه دوم در مدرسه بود. به حسب روایت تجارب در کلاس، لکنت یکی از دانش آموزان، چالش اصلی معلم بود. شرایط و وضعیت کلاس را توصیف کردیم و وضعیت دانش آموز را با توجه به شرایطی که دانش آموزان دیگر، خانواده یا معلم می توانستند ایجاد کنند تحلیل کردیم. با تجربه ی زیسته ی معلم با دانش آموز لکنتی در کلاس درس و شرایطی که باعث ایجاد شدت یا بهبود آن شده است، نکات مختلفی در مورد دانش آموز لکنتی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که شرایط و عواملی که در کلاس درس، باعث ایجاد یا تشدید لکنت دانش آموز شد عبارتند از: ۱- سوابق خانوادگی ۲- صحبت با افراد غریبه ۳- شعر خواندن و تلاش برای رعایت وزن و آهنگ آن ۴- بیان کلمات و واژگان پیچیده و اشعار موزون ۵- قطع کردن مکرر جملات کودک ۶- کامل کردن جملات او ۷- دستپاچه کردن کودک برای به پایان بردن کلام و گفتارش ۸- ترس از پیامدهای لکنت ۹- تلفظ کلمات و عبارات جدید ۱۰- موقعیت گفتاری تنش زا که تحت تاثیر واکنش شنونده است ۱۱- صحبت در جمع ۱۲- تمسخر دانش آموزان ۱۳- نگاه منفی دانش آموزان ۱۴- تقاضا برای لکنت نکردن ۱۵- خجالت ۱۶- هراس از ارزیابی اجتماعی ۱۷- عدم تنظیم هیجانات. در ادامه ی این بررسی شرایطی که معلم در کلاس درس ایجاد کرد و از شدت لکنت دانش آموز کاسته شد عبارت بودند از: ۱- صحبت معلم با مادر دانش آموز مبنی بر، عدم سرزنش کودک، عدم وا داشتن کودک به لکنت نکردن، کمک به دانش آموز برای تکرار و تمرین بیشتر دروس خوانداری ۲- صحبت معلم با دانش آموزان مبنی بر، عدم نگاه منفی به دانش آموز، عدم تمسخر دانش آموز، عدم تکرار کلمات با دانش آموز ۳- تشویق دانش آموز هنگام صحبت کردن و دادن فرصت و زمان کافی برای صحبت کردن، برقراری تماس چشمی، سرتکان دادن و تایید صحبت های او با کلماتی مثل "اوهوم" یا "بله" ۴- دادن فرصت بیشتر هنگام املا گفتن. بنابر نتایج بالا نقش شنوندگان و مخاطبان در ارتباط با فرد لکنتی نقشی موثر و قابل توجه است در واقع لکنت در یک چرخه ی ارتباطی بین شنونده و گوینده شکل می گیرد و شنوندگان و اطرافیان فرد لکنتی با واکنش های صحیح ارتباطی می توانند تاثیری مثبت بر گفتار فرد لکنتی داشته باشند. در کلاس درس شنوندگان موثر بر فرد لکنتی عبارتند از: معلم و هم کلاسی ها. وقتی معلم کلاس با یک دانش آموز لکنتی روبرو می شود ممکن است ندانند که چگونه باید با او رفتار کند زیرا متاسفانه در نظام های آموزشی اما اطلاعات چندانی در مورد لکنت وجود ندارد در نتیجه معلم ممکن است لکنت را علامت خجالت کودک، بی توجهی، دیرآموزی یا منزوی بودن او بداند. گاهی اوقات در تلاش دلسوزانه ای که معلم برای کمک کردن به دانش آموز انجام می دهد کودک ممکن است کم حرف تر و خجالتی تر شود. از آنجا که مدرسه بخش اعظم محیط ارتباطی کودک را تشکیل می دهد، معلمان باید از ماهیت مشکل گفتاری کودک آگاه شوند و واکنش های مناسب مربوط به این اختلال را بشناسند. تحقیقات و تجربیات بالینی نشان داده است که هر قدر میزان امنیت خاطر عمومی و اعتماد به نفس کودک در مدرسه، به ویژه در مدرسه ابتدایی، بالاتر باشد، پیش آگهی بهبودی گفتار او بهتر خواهد بود. (کرل، ۱۹۹۹، نقل از یادگاری، ۱۳۸۲)

باتوجه به شرایطی که معلم بر اساس تجربه ی زیسته ی خود ایجاد کرد تا از شدت لکنت دانش آموز کاسته شود، می توان نکات قابل استفاده ای برای معلمان گرامی در ارتباط با دانش آموز لکنتی ذکر کرد: ۱- با کودک به طور خصوصی صحبت کنید به او توضیح دهید که حرف نیز مانند سایر مهارت های یادگیری است و هر کس ممکن است اشتباهاتی داشته باشد. به این ترتیب او می فهمد که شما از مشکل او آگاه هستید و آن را پذیرفته اید ۲- اگر در کلاس درس دانش آموزان باید به نوبت جواب دهند از دانش آموز لکنتی زودتر از همه سوال کنید زیرا او هر چقدر که بیشتر منتظر بماند اضطراب و نگرانی اش افزایش خواهد یافت. ۳- اگر کودک در خواندن شفاهی با صدای بلند مشکل زیادی دارد او را با یکی دیگر از همکلاسی هایش جفت کنید تا با هم بخوانند زیرا یکی از خواص لکنت این است که در خواندن گروهی بروز پیدا نمی کند. برای آنکه کودک فکر نکند که فقط برای او این کار را کرده اید یکی دو نمونه دیگر را هم به همین شکل اجرا کنید این کار به تدریج به کودک کمک می کند که اعتماد به نفس بیشتری پیدا کند و بتواند خودش به تنهایی با صدای بلند بخواند ۴- هر چقدر که کودک تحت فشار ارتباطی باشد، لکنت او شدیدتر می شود در نتیجه شنوندگان باید در مقابل کودک صبر و حوصله به خرج دهند. شما هم به عنوان معلم او سعی کنید با او به طور آهسته و توام با مکث صحبت کنید. پس از اینکه حرف او تمام می شود شما چند ثانیه مکث کنید و سپس صحبت کنید. این کار سرعت مکالمه را کاهش میدهد ۵- حرف او را قطع نکنید، صحبت او را برایش کامل نکنید ۶- اضطراب، ترس و تنش می تواند از ابزار توانمندی ها و دانسته های دانش آموز جلوگیری کند ۷- فرصت و زمان کافی در اختیار دانش آموز قرار دهید تا بتواند بدن عجله و شتابزدگی پاسخ خود را سازماندهی کند و بگوید ۸- او را مطمئن کنید که شما مشکل گفتار او را یک مشکل تلقی نمی کنید و به آنچه او میگوید علاقمندید ۹- تمسخر می تواند بر عملکرد و احساس عزت نفس کودکان مدرسه ای تاثیر بگذارد بنابراین باید با دانش آموزان دیگر در این مورد صحبت کرد. تغییر نگرش فرد لکنتی نسبت به گفتار و برقراری ارتباط از طریق ایجاد تغییر در محیط ارتباطی و شنوندگان، به ویژه معلم، والدین و شنوندگان دائمی کودک امکان پذیری می گردد.

۱۰- منابع

- ۱- امامی میبدی، آتنا؛ بنی جمالی، شکوه السادات؛ یزدی، سیده منور؛ شفیعی، میثم؛ موذنی، عاطفه. (۱۳۹۵، پاییز). رابطه ی واکنش نسبت به لکنت با کیفیت زندگی افراد دارای لکنت زبان. فصلنامه اندیشه و رفتار در روانشناسی بالینی، (شماره ۴۱۵)، از ۷۷-۸۴
- ۲- جهانگیر، نادر؛ جعفری، حوا. (۱۳۸۷)، پاییز و زمستان). علت شناسی اختلال لکنت زبان رشدی با تاکید بر مسائل زبانی. مجله زبان و زبانشناسی، (شماره ۸)، از ۹۵-۱۱۱
- ۳- دادستان، پریخ. (۱۳۷۹). روانشناسی آموزش خواندن. مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی
- ۴- شفیعی آبادی، عبدالله. (۱۳۸۸). راهنمایی و مشاوره کودک (مفاهیم و کاربردها). تهران: سمت
- ۵- شفیعی، بیژن؛ مهرعلیان، زهره. (۱۳۸۲). لکنت و ناروانی طبیعی در گفتار کودکان. اصفهان: انتشارات عروج
- ۶- شفیعی، میثم؛ شفیعی، بیژن؛ کریمی، حمید؛ موذنی، عاطفه؛ بقالی، علیرضا؛ حسینی نسب، شهاب الدین؛ برزگر فروئی، ابراهیم. (۱۳۹۳)، بهار). مقایسه کیفیت زندگی در میان افراد دارا و فاقد لکنت در ایران. مجله آسیب شناسی گفتار و زبان، دوره ۱ (شماره ۳)، از ۶۹-۸۰
- ۷- عظیمی راد، ناهید. (۱۳۷۱). پیشگیری و درمان لکنت زبان. چاپ دوم. تهران.
- ۸- قنسولی، بهزاد؛ عامل صادقی، نرجس؛ خوارزمی، لیلا. (۱۳۹۲، پاییز). بررسی موردی بروز لکنت زبان در یادگیری اولیه زبان دوم یک الکن. فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه، (شماره ۱۴)، از ۴۹-۶۰
- ۹- محمدی فرود، حمید. (۱۳۷۵، شهریور). رشد طبیعی تکلم و اختلالات گفتاری مربوط به آن. ماهنامه اصلاح و تربیت، (شماره ۲۰)، از ۱۸-۲۰
- ۱۰- مخلصین، مریم؛ شاه بدافی، محمد؛ رحیم، احدی؛ حوری، پیتروهاول. (۱۳۸۶، پاییز). مقایسه نوع لکنت در کلمات عملکردی و معنایی بین کودکان و بزرگسالان فارسی زبان. فصلنامه تازه های علوم شناختی، (شماره ۳۵)، از ۴۵-۵۱
- ۱۱- ناعمی، علی محمد. (۱۳۷۷). روانشناسی آموزش خواندن. مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی
- ۱۲- نریمانی، محمد؛ محمودی، نادر؛ ملکشاهی، معصومه. (۱۳۸۸). مقایسه هوش هیجانی و سبک دلبستگی در کودکان با لکنت و بدون لکنت. فصلنامه پژوهش در حیطه کودکان استثنایی، سال نهم (شماره ۲)، از ۱۵۵-۱۶۲
- ۱۳- یادگاری، فریبا. (۱۳۸۲، آبان). کودک لکنتی در کلاس درس. مجله پیوند علوم تربیتی، (شماره ۲۸۹) از ۲۶-۳۳